

GABRIEL BARCELÓ, TOTA UNA VIDA DEDICADA A LA DEFENSA DE LA LLENGUA I DE LA CULTURA CATALANES

Montserrat Nadal,
coordinador de la revista *Pissarra*

*Gabriel Barceló i Bover (Manacor, 1936) ha estat professor de català en diverses localitats de Mallorca, fundador i director de l'Escola Municipal de Manacor, i director del Servei d'Assessorament Lingüístic de l'Ajuntament de Manacor. També ha col·laborat regularment a la premsa i en revistes culturals, com ara **Diario de Mallorca**, **Escola Catalana**, **El Mirall**, **Lluc**, **Llengua Nacional**, **Perlas y Cuevas** i **Manacor Comarcal**, entre d'altres, sovint amb els pseudònims **Es Ros d'es Carritxar** o **S'ase d'en Móra**.*

*Inicia la trajectòria literària amb l'estrena d'algunes obres teatrals, i seguidament publica diversos llibres de narrativa ambientats a la seva illa, com **Viatge de brusquers** (1965), **El cafè dels xots** (1969), **Gent de forana** (1981), **Eixarment camí** (1982), i llibres de temes divulgatius, com **La nostra terra** (1981), **Gent d'empenta** (2002), i **Historietes suburbanes** (2010).*

*També s'ha prodigat en poesia, amb els reculls **Història glosada de l'errant Llorenç Moliner** (1981), **Versos i esforços** (2004) i **40 hrams** (2006), entre d'altres; i ha publicat llibres d'aprenentatge de la llengua, de lingüística, toponímia i genealogia. Ha tingut cura de l'edició dels sis volums de l'**Epistolari familiar de Mn. Alcover** (1989-1997), així com de la majoria dels 60 números dels "**Papers de sa Torre**" del Patronat de l'Escola.*

Volem començar aquesta entrevista, en primer lloc, felicitant-te a tu i a tota la gent de l'Escola Municipal de Mallorca pel vostre quarantè aniversari. I pel vostre compromís ferm i rotund en la defensa de la llengua i la cultura catalanes.

Moltes gràcies per aquestes paraules, que vull fer extensives a totes aquelles persones que, d'una manera desinteressada, s'han dedicat al conreu de la llengua i a l'estima de la seva identitat d'una manera totalment altruista, moguts només pel seu gran amor a les seves senyes més íntimes. Jo, en aquest aspecte, he estat un privilegiat, perquè m'hi he pogut dedicar professionalment.

El Consell Consultiu va dir, en emetre el seu dictamen sobre el Decret de Tractament Integrat de Llengües, que, amb els anys que duim de normalització lingüística, ja s'ha assolit la igualtat entre el castellà i el català. Què en penses?

Em sembla una autèntica barbaritat, i dona la impressió que aquesta gent del Consell Consultiu viu a les antípodes d'allò que és la realitat sociolingüística de les Illes Balears. Aquí la llengua que continua essent la preminent és el castellà, i la suposada igualtat amb el català ens queda encara molt enfora; basta que tenguís una mínima relació amb el món de la justícia, o amb la Guàrdia Civil. Vivim una situació d'inferioritat de la llengua catalana, que és la llengua pròpia d'aquesta terra.

Tot i això, al llarg d'aquests anys s'han fet avenços?

Sens dubte, el camp de l'ensenyament ha estat un dels àmbits on més passes s'han donat i, a

més, amb bona fermesa. Els mestres han estat un grans sensibilitzadors pel que fa a la realitat lingüística i cultural, s'engrescaren ben aviat en fer un reciclatge adequat a la seva formació i al seu nivell educatiu professional i, gràcies a la seva tasca, hem pogut recollir uns fruits magnífics; no tots els que voldríem, però molt bons i abundants.

Per què creus que el Partit Popular que ara és al Govern té aquesta actitud tan hostil contra la nostra llengua?

Aquesta gent que ara és a la cúpula del Partit Popular creu que, si manté aquesta actitud tan en contra de la nostra cultura, els forasters els seguiran, i que amb aquesta majoria podran seguir en el poder anys i més anys. I ja sabem que aquesta gent es mou només per interessos electorals i en mantenir la correlació de forces en el seu benefici. Es allò que sentim dir: "només van darrere el vot". Aquesta és la seva màxima i el seu únic interès, a costa de malmetre la nostra llengua i la nostra cultura. Però el cost que haurem de pagar, de les seves polítiques, serà molt elevat.

Aquest nou PP té molt poc a veure amb aquell partit regionalista dels temps del president Cañellas?

Aquests nous dirigents són promotors de la idea d'una Espanya "grande y libre" a l'estil d'en Franco, i tenen molt clar que si maten la llengua, maten un poble. A més, les coses tampoc no han canviat massa: basta veure que encara tenim com a Cap de l'Estat el successor del dictador, que totes les iniciatives de reivindicació de la memòria històrica han topat amb molts d'emperons i que aquesta gent no són altra cosa més que els residus d'un franquisme reciclat.

Gener 1974, Gabriel Barceló fa classe.

Què hem de fer, per tant, amb aquest Estat espanyol que ens valora tan poc?

Hem de tirar pel dret i fer camí cap a la independència. Amb Espanya perdem el temps. La relació que hem mantingut amb l'Estat espanyol ha estat sempre un diàleg de sords, perquè han volgut imposar les seves idees, des d'un punt de vista centralista. I la gent ha vist que arriba l'hora de dir prou!

Passem a parlar, si et sembla bé, de qüestions de llengua. Com varen ser els inicis de l'Escola Municipal de Mallorca?

Primer hauríem de parlar dels antecedents de l'Escola de Mallorca, de la seva "prehistòria", per dir-ho de qualche manera. Tot va començar l'any 1961, amb unes classes que es feien al CoHegi Ramon Llull de Manacor, on avui hi ha l'escola de sa Torre. En aquells temps les classes de català es feien d'amagat, en el temps del pati. L'any 1962 és quan es funda l'Obra Cultural Balear, i tot allò relacionat amb la impartició de cursos de català es comença a institucionalitzar. Ja l'any 1964, en Miquel Julià feia classes els vespres al "Salón Fénix" parroquial, d'una manera paral·lela a la formació que també donava l'Obra Cultural Balear. L'any 1968 ja es fan classes de manera oficial dins el CoHegi Ramon Llull i els exàmens que es feien a Manacor eren els mateixos que feien a l'Estudi General Lluhià.

És a l'any 1973 quan arriba el moment de la creació de l'Escola Municipal de Mallorca?

Sí, cal tenir en compte que l'any 1972 s'havia creat a Manacor l'Escola Municipal de Música, amb l'acord de la corporació municipal. És en aquest moment, en el mes de gener de 1973,

quan feim arribar a qui llavors era el regidor de cultura de l'Ajuntament de Manacor, l'escriptor Llorenç Femenias, la proposta de posar en marxa una Escola Municipal de Mallorca, ja que aquelles primeres classes que s'havien començat a fer, per una sèrie de circumstàncies, s'havien estroncat, i volíem donar continuïtat a tota aquella gent que ja es formava en l'aprenentatge de la nostra llengua i cultura. Al regidor Femenias li va semblar bé. Els promotors d'aquella primera iniciativa érem en Josep Maria Fuster, en Josep Maria Salom i jo mateix.

I després, com va anar la cosa?

Com que veïem que la resposta que ens havia de donar el regidor no arribava, el mes de juny de 1973 en Josep Maria Fuster, que també era regidor a la Sala, va decidir dur la proposta de creació a Ple i va sortir endavant amb un total d'onze vots a favor; amb el compromís de redactar un reglament i uns estatuts per a la nova Escola. Dia 17 de juliol s'aprovava el reglament i el pressupost, dia 6 de setembre anomenaren director i Patronat, i dia 22 d'octubre començaven les classes.

Per què es va posar el nom d'Escola Municipal de Mallorca?

Pensa que encara ens trobàvem en plena època franquista, i que fer servir el mot "català" despertava aleshores moltes suspicàcies entre molta gent. A més, des de Madrid no s'hauria autoritzat mai una escola amb aquest nom a les Illes Balears. Va ser en Francesc de Borja Moll, juntament amb els seus assessors, els que proposaren aquesta denominació, tenint en compte que en cap cas, l'ús d'aquest terme anava en contra de la unitat de la nostra llengua.

Inauguració de l'Escola Municipal de Mallorca dia 22 d'octubre de 1973, amb la presència de (d'esquerra a dreta): Gabriel Barceló, Pau Llabrés, Francesc Moll, Gabriel Vidal, Francesc Borja Moll, Pere Galmés, Llorenç Femenias.

Gabriel Barceló, obertura del curs 1975-1976.

Com va ser possible posar tot això en marxa en aquell moment de la Dictadura?

Hem de considerar tots els precedents que ja hi havia, com les classes que es feien en temps de l'esplai al Col·legi Municipal Ramon Llull, o les lliçons nocturnes que impartia en Miquel Julià. Tot allò havia tornat gros i començava a tenir una bona consistència. Cal recordar, també, la feina acurada i els bons oficis de qui aleshores era el secretari de l'Ajuntament, que va trobar la manera de donar sortida jurídica a tot plegat. A més, hem de tenir en compte que la majoria dels regidors eren també professors del Ramon Llull, i sabien de primera mà en què consistia tot. També s'ha d'agrair la seva voluntat política a l'hora de tirar-ho endavant.

Recordes quina va ser la primera oferta formativa de l'Escola, el curs 73-74?

A més de les classes de llengua catalana a sa Torre, a la biblioteca de "La Caixa" feiem un cicle d'extensió cultural, en què s'oferien ensenyaments d'història, de literatura i de cultura popular. Record alguns dels temes que tractàrem aquell any, com un sobre "Aspectes del turisme a Mallorca", xerrades de sociologia a càrrec d'Antoni Tarabini, sobre la poesia de Costa i Llobera, i una altra sobre "La lluna i les seves influències". Ja veus que el ventall de temàtiques era ben variat. Aquell any tinguérem 38 alumnes inscrits. Aquesta dada, amb el pas dels anys, ha arribat quasi a dos mil.

Quin balanç fas de tots aquests anys de l'Escola? N'estàs satisfet?

És molt positiu, sobretot si tenim present que partiem del no res i que, amb el pas del temps, hem pogut arribar a cotes impensables. A més, a mesura que ens anàvem "fent grans" assumíem noves funcions: se signaven convenis per a la formació de mestres, acords de col·laboració amb la nostra Universitat, amb la Conselleria de Cultura, en tot allò referent al reciclatge dels funcionaris, amb Funció

Pública, amb l'EBAP... El volum de tasques que duïem entre mans era considerable. Amb la modificació de la Llei de Funció Pública del passat estiu, que treu el requisit de saber català al funcionari, hem perdut molta matrícula.

L'Escola ha fet, també, molt bona feina en tot allò referent a la nostra història i la nostra cultura popular, no és vera?

Sempre hem considerat que era essencial conèixer qui som, quin és el nostre entorn i d'on venim, en tots els aspectes, a part de la llengua. Per això, hi ha hagut la secció de ball, amb classes de balls de Mallorca i de Menorca; o l'assumpció de la custòdia per part de l'Escola de la dansa dels Cossiers, de la qual es té cura del seu ensenyament i de la seva conservació; o dels tallers que es fan a les escoles del municipi en què s'ensenyen altres danses de Manacor, com els Indis o els Moretons.

I també feis activitats fora de les Illes Balears.

Hi ha una secció de l'Escola que es diu "Conèixer el país", que són sortides a distints indrets dels Països Catalans. Enguany, per Pasqua, hem anat de viatge a Tolosa. Això va començar quan, a l'estiu, anàvem a Barcelona, a fer uns cursos de la Generalitat de Catalunya, del seu gabinet de didàctica, que eren d'actualització per als professors que feiem ensenyament de català a persones adultes. En una d'aquestes trobades vaig conèixer en Josep Lluís Carod-Rovira, que aleshores era el president d'Òmnium Cultural de Tarragona, que es va mostrar molt interessat en començar a

fer intercanvis i visites entre els distints territoris del nostre domini lingüístic.

I com veus el futur del nostre país i de la nostra llengua?

Vivim uns moments de molta incertesa, d'un atzucac molt estret i tancat, però hem de tenir la ferma convicció que aquesta gent que ara hi ha al Govern balear caurà, i que molta gent del Partit Popular no està d'acord amb els atacs que es fan a la nostra llengua. Per altra banda, també som optimista, perquè la llengua ja ha viscut, ha superat situacions molt dures i seguirà vivint, fins a assolir el seu màxim punt de normalitat.

I quan creus que això serà possible?

Record que en Josep Maria Llopart deia que no ens havíem de fer il·lusions a curt termini, i que la plena igualtat de presència social entre el castellà i el català "es donaria, d'una manera digna, l'any 2021". Ara molta gent coneix el català, ha après la llengua a l'escola, hi ha tot un capital de gent sensible a la nostra llengua i la nostra cultura que es mobilitzarà i ho seguirà fent per a la seva defensa. També Europa haurà de reconèixer el gran bagatge cultural d'una llengua com la nostra. Malgrat els entrebancs i la lluita que haurem de lliurar, ens espera un futur esplendorós, perquè tenim grans escriptors, músics de renom, perquè la nostra és una cultura molt rica. El camí ja està fressat per moltes persones que ens han precedit i no ens podem permetre caure en el pessimisme.

I, per acabar, com es viu l'any 2013, del quaranta aniversari, a l'Escola de Mallorca?

Per celebrar el quarantè aniversari, a l'Escola de Mallorca enguany han fet una garangola, un joc

circular per amaran els nostres joves de terra, de llengua i de lletres, i perquè coneguin la nostra història i els nostres escriptors, la nostra llengua i la nostra cultura. I ho fan amb preguntes de música, de cultura general, de literatura, de llengua... El concurs ideat per l'Escola va adreçat a joves estudiants de primer de batxillerat i, en aquesta primera edició hi participen vuit instituts de secundària. Els guanyadors de les quatre eliminatòries disputaren les semifinals dia 14 de maig, i dia 18 es jugà la gran final al Teatre de Manacor.

La garangola és una de les moltes activitats que du a terme l'Escola de Mallorca al llarg del 2013. També es fa un projecte de cultura popular, gràcies al qual 500 nins de cinc anys passen per l'Escola a aprendre la dansa dels Indis, dels Moretons i dels Cossiers. Pel que fa als cursos monogràfics, més de quaranta persones varen poder gaudir del curs de gastronomia ecològica durant els mesos de febrer i març, amb la participació de ponents tan rellevants com Llorenç Payeras, Bàrbara Mesquida, Miquel Serra, Antoni Tugores i Maria Solivellas.

S'ha impartit el curs "Escriptors mallorquins actuals", amb ponències de literats com Jaume C. Pons Alorda, Sebastià Alzamora, Pere Antoni Pons o Lucía Ramis. I, a banda de tot això, l'Escola continua oferint cursos de llengua catalana i de balls tradicionals. Actualment la plantilla està composta per cinc professors de català, quatre de ball de bot, una secretària, una administrativa i l'assessora lingüística de l'Ajuntament; tots ells ben eficients i entusiastes. Com deia Francesc de Borja Moll, a la inauguració l'any 1973: "Hi haurà Escola per a molts d'anys."

Quaranta anys d'Escola de Mallorca, quaranta anys de solidesa i prestigi. Per molts anys!

Alguns regidors del consistori, Llorenç Femenias i Martí Mascaró, assisteixen a les primeres classes de l'Escola.